

ולא מצאה נפשי מנוח אשר ייטיב לי
מיום צאתי מבית אבי רכב ישראל
הנביא אשר ברמרוג רבינו יעקב אביר הרועים.
מי יתנני לו לעבד ונפשי לו לשפחה.
לרחוץ רגליו כאשר הייתי באומנה אתו.
והנני היום באין חזון נפרץ
בא מבוא לשתות מי באר בית לחם בשעריו.
(רבינו אליעזר בר"ש סי' נח)

ספר הישר

לרבינו תם

חלק התשובות

ספר הישר

לרבינו תם

חלק התשובות

כפי שסדרו הרש"פ ראזענטהאל ז"ל

מוגה מחדש על פי כתבי היד

ועפ"י העתקות רבותינו הראשונים

על ידי

דוד בהגאון ר' שריה זצ"ל דבליצקי

בני-ברק

תשפ"א

כל הזכויות שמורות

דוד דבליצקי
קהילות יעקב 35 בני ברק

ש.ל. מולו"ת בע"מ טל' 03-6777998

דברים אחדים

'חלק התשובות' הוא חלקו השני של ספר הישר. שכן ספר הישר כפי שהגיע לירינו, הוא ספר אחד הכולל שני חלקים, תחילתו ורובו חידושים בסוגיות הש"ס וסופו קובץ תשובות בענינים שונים^א. כך הוא בכתה"י וכ"ה בדפוס הראשון וזין תקע"א.

דפוס וזין הנזכר מלא 'בטעיות וקפיצות הדלוג מסימן לסימן' גם באשמת המדפיסים ש'לא השגיחו ולא התבוננו ולא הגיהו לקרסולי מסדרי האותיות' וגם משום שכתה"י ממנו העתיקו היה מלא 'קמשוני טעיות ושבושים שנפלו בו משגיאות המעתיקים'^ב. משום כך היה הספר כספר חתום. עד שבשנת תרנ"ח ההדיר הרב שרגא פייש רוזנטל את התשובות לבדן, סיקל את מרבית הטעויות שבהן והוסיף עליהן ביאורים^ג. עם כל זאת עדיין הניח המהדיר הנכבד מקום להתגדר בו.

מהדורתנו זו של חלק התשובות בנויה על יסוד מהדורת הרב רוזנטל, כפי שהוא פסקה וחילקה^ד, אלא שהוגהה מחדש מתוך כתב היד היחיד הידוע לנו, כתב יד ירושלים, שתיאורו נמסר ב'דברים אחדים' לחלק החידושים [והוא סתם 'כת"י' הנזכר בהערות], ומתוך כתבי יד נוספים שנמצאו בהם העתקות סימנים בודדים מספרנו^ה, וכן עפ"י העתקות שבאו בחיבוריהם של רבותינו הראשונים^ו.

הקובץ שלפנינו מכיל שבעים ושלוש תשובות^ז, והן חלק קטן מכמות התשובות שהשיב רבינו^ח. אין אתנו יודע עד מה, למה נכללו תשובות אלו בלבד ולא אחרות. או שמא גם אחרות נכללו אלא שנשמטו מספרנו.

ואע"פ שרבינו הודיענו בהקדמת ספרו הנדפסת בראש חלק החידושים 'יען כל פיקודי כל ישרתי בו שמועות הראשונות וגירסות הספרים אשר מעולם' ולא נמצא בה רמז לתשובות שאלות, מ"מ אין לפקפק בשייכותן של התשובות לספר הישר, שכן מצינו לרבותינו הראשונים שהביאו מתשובות אלו בלשון 'ותשובת רבינו תם כתובה בספר הישר' וכיוצא בלשונות אלו^ט.

א. החלוקה לחידושים ולתשובות אינה דווקנית, שכן חלק החידושים כולל בתוכו גם מספר תשובות [כגון נד, רעט, תר, תרא ועוד] ואילו חלק התשובות כולל בתוכו גם כמה פירושי סוגיות שלא בדרך תשובה כמש"כ בהערה הבאה.

ב. הכל עפ"י דברי הג"מ ר' דניאל פרוסטיץ בהקדמתו לדפוס וזין.

ג. ובשנת תשי"ט ההדיר הרב ש"ש שלזינגר את חלק החידושים. על אודותיו כתבתי בדברים אחדים לחלק החידושים, מהדורתי עמ' 4.

ד. את הערותיו והגהותיו הנבחרות הבאתי בשמו 'רש"ר'.

ה. מונטיפיורי 98 לסימנים א ב ג ד ח יא יב כג נח נט. מוסקבה גינזבורג 555 לסימנים ט י. כת"י בית מדרש לרבנים 6533 לסי' כד. [כת"י בימ"ל 7160 כולל את הסימנים א עד אמצע כ ואין בו תועלת. נראה שנעתק מכ"י ירושלים או ממקורו].

ו. אע"פ שהעתקות הראשונים היא משענת גדולה להסמך עליה, מ"מ מוצאים אנו לעתים שהעתיקו לספריהם את הנוסח עם השגיאות שבו, במקום שאינו נוגע לגוף הענין שדנו בו. או משום שלא טרחו להגיה או משום שמסרו את מלאכת ההעתקה לאחרים. והדברים ידועים. ומכאן שאין לנו להמנע מלהגיה גם במקום שבראשונים הנוסח כמו בכתב היד.

ז. וליתר דיוק ששים ושמונה. כי הסימנים צו - ק אינם תשובות.

ח. ידועות לנו מאות תשובות נוספות, והן נערכות כעת לדפוס ע"י פרופ' אברהם ריינר והר"מ דובאויק.

ט. ע"י עמ' שעז הע' ה; יח הע' מה; נג הע' א. והרי אף חלק החידושים כולל דברים שאין להם ענין עם גירסאות. וכבר עמדו על כך כותבי תולדות רבינו.

ויש לדעת, שכתב יד ירושלים הוא המקור היחידי לספר הישר [לחלק התשובות לא קיים כ"י אוקספורד, שבו השתמשנו בחלק החידושים ככתוב בדברים אחרים שם]. גם דפוס ווין וגם הרש"פ רוזנטל לא היה לפנייהם אלא כ"י ירושלים, וכל גירסא שתמצא במהדורות הנ"ל שונה מנוסחת כתב היד, הינה או טעות סופר או שינוי ששינה מאן דהוא במכוון^א. ולכן כל הכותב 'כך הנוסח בכ"י אבל בד' ווין הנוסח כך' או 'כ"ה בד' ווין אבל במהדורת מק"נ כך' וכוונתו כאילו יש כאן שתי נוסחאות, אינו אלא טעות ומטעה.

י. על כך שהרב רוזנטל השתמש בכ"י ירושלים 370, מעיד הוא עצמו בהקדמתו. כת"י ירושלים הוא הוא אותו כתה"י המתואר שם, שהיה בידי החיד"א ושערך לו מפתחות ומספרי הדפים שבו תואמים למספרים שמציין החיד"א בספרו פתח עינים, ולימים נתגלגל והגיע לירושלים. ועל כך שדפוס ווין נעתק מכת"י זה תבא הראיה דלהלן: בדף 184 ע"א של כתה"י, בראשו, הכניס הסופר שני קטעים שאינם שייכים שם, קטע ראשון בן שתי שורות 'אלא משום גזירה...לבת יומא' והוא שייך לחלק החידושים ס"י תקן; קטע שני אף הוא בין שתי שורות 'אלופי ומיודעי...דאית ליה' והוא שייך לחלק התשובות ס"י א. שתי התיבות הראשונות 'אלופי ומיודעי' מוגדלות כמו פתיחת סימן. שני הקטעים האלו נוספו אחרי שהדף כבר היה כתוב כהלכתו, שהרי ה'שומר דפוס' שבעמוד קודם 'ואשר שאלת' מתאים לשורה שאחרי ההוספה, המתחילה ואשר שאלת. עקב כך נוצר נע"י צירוף השומר דפוס וההוספה] נוסח כזה: ואשר שאלת אלא משום וכו'. ועכשיו נחזי אנן מה קורה בד' ווין: בדף סח טור ב הדפוס קטע הפותח: ואשר שאלת אלא משום גזירה וכו', ואחרי הדפוס את הקטע השני: אלופי ומיודעי וכו'. לפני הקטע השני הוא נתן כותרת 'כאן מתחילין שו"ת וכו'.' הכותרת אינה נכונה, הוא כנראה התרשם מהתיבות הראשונות המוגדלות הנזכרות לעיל. [ואין לשאול איך טעה והדפוס את השומר דפוס בתור 'פנים' מה שלא טעה בכל הספר, שכיון שלא מצא בראש הדף הבא את אותם המלים, שהרי נוספו שם קטעים זרים, החליט שאין זה שומר דפוס אלא סיום הדף].

יא. ואע"פ שכאמור גם הרש"פ רוזנטל השתמש בכ"י ירושלים, מ"מ מצינו במהדורתו שינויים מופלגים מאשר בכתה"י, שינויים מכוונים שא"א לתלותם בט"ס או בטה"ד. [והרי כמה דוגמאות: עמ' רסד שו' 3 אחרי 'כלים חדשים' נוסף: 'מן התורה צריך מ' סאה'. עמ' קמג שו' 1 אחרי 'שישבר' נוסף: 'ואין לבשל בו'. עמ' רנב שו' 5 מלמטה אחרי 'שיש בו מלקות' נוסף: 'וכתב שהמפרש שאין בו מלקות ממש אלא איסורא'. עמ' שעב שו' 2 'ואם למחר', במהדורת רש"ר: 'וא"מ למחר' ואלו הן רק דוגמאות. ויש להצטער שנמשכו אחרי נוסחאות בדויות אלו כמה חיבורים. ע"י לדוגמא בההיא דעמ' שעב הע' יג]. והדבר מפליא, מי שמודיע בהקדמתו: 'ובמקום שראיתי ההכרח לנטות מדרכו אז רמזתי עליו בהערותי ע"י חצי קוין עגולים ושאינן עגולין אשר כונתם ידועה. ובזה חשבתי להנצל מגזרת ר"ת שלא להגיה בספרים יען אשר כתבתי הגירסא כמו שהיא בכ"י או בדפוס וגם הגירסא כמו שצ"ל וכו' והבחר יבחר' - איש אשר כזה ישנה דברים במתכוין? גם מהערותיו ניכר שהיה מהנקדנין, שהרי הקפיד להודיענו בהערותיו על קוצו של יו"ד ועל כל תג ותג. רחוק איפוא לומר ששינה דברים במתכוין בלא להודיע על כך. וצריך לומר שלא היה לפניו גוף כתה"י במהלך עבודתו אלא העתק שהכינו עבורו. והמעתיק הוא ששינה לפי סברתו. ואולי היינו שכתב בהקדמתו עמ' 8: והעתקת כתב יד זה וכו'. ורגלים לדבר שמצינו בכמה מקומות שהוא מתאר את כתה"י ואנו רואים שלא כך הוא [ע"י מהדורתו עמ' 132 הע' א; עמ' 140 הע' יד; עמ' 167 הע' ב. בכל אלו הוא מתאר סימוני נקודות בכתה"י - ולידת שם].

על הגהות הג"מ רבי אפרים זלמן מרגליות

בידי הרב רש"פ רוזנטל היה טופס של ספרנו מוגה בידי הג"מ ר' אפרים זלמן מרגליות, וממנו העתיק את הגהותיו². הגאון ראז"מ לא היו לפניו כתיב, והיתה לפניו ההוצאה המשובשת של ד' ווין, אבל אנו שזכינו לכתבי היד ולספרי ראשונים שלא נדפסו בימיו, לא נזקקנו להרבה מהגהותיו. לכן הבאנו את הגהותיו רק במקומות שלא באו על תיקונם עפ"י כתיב וספרי הראשונים.

מעניני העריכה

מספרי הסימנים והאותיות שבתוכם, נעשו לראשונה ע"י רש"פ רוזנטל. שהרי בכתב היד ובדפוס ווין, נספחו התשובות לחידושים ומספריהם היו המשך למספרי החידושים. [התשובות התחילו בסימן תקפב]. ובאמת היה מן הראוי לסדר כל שאלה עם התשובה שעליה סימן אחד. ובתוך אותו סימן, אם ישנן מספר שאלות ומספר תשובות כנגדן, לסדר אותיות לשאלות וכנגדן אותיות זהות לתשובות. אבל לא כך עשה הרב רוזנטל, את השאלה קבע בסימן אחד ואת התשובה שעליה בסימן שלאחריו. ואע"פ שחילק כל סימן לאותיות, מ"מ האותיות שבתשובה אינן מקבילות בכל המקומות לאותיות שבשאלה. למרות זאת נמנענו מלשנות ולקבוע אותיות חדשות, משום שכבר הורגלו בישנות, ואף על הישנות רובץ עולץ של המספרים שבדפוס ווין.

לתועלת המעינים סידרנו לוח השוואה בין מספרי ד' ווין למספרים אשר בספרנו. מראי מקומות שסודרו בשאלה, לא נכפלו, בדרך כלל, בתשובה. אא"כ יש בה מקורות נוספים.

כל הכותרות הבאות בסוגריים הן משל המהדיר ואין להן מקור בכתב"י. גם חלוקת הקטעים [ה'דיבורים'] אין להם שורש בכתב"י ונעשו מסבא. בספר היובל למרן החת"ס, ירושלים תש"נ, נדפסו הגהות החת"ס על ספרנו שהועתקו מגליון ס' הישר שלו. הבאנו אותן במקומות שלא באו על פתרונם עפ"י כתב היד או העתקות הראשונים.

הציונים לספרים הם למהדורות הנפוצות: רשב"א וריטב"א ור"ן - הוצאת מוסד הרב קוק; ספר העיטור - מהדורת הג' ר' מאיר יונה; בה"ג - ד' ורשא ומהד' מכון ירושלים

יב. מלבד ההגהות חיבר הגראז"מ קונטרס שלם לפרש את ספרנו. כ"כ בשו"ת בית אפרים חו"מ ס" לט: איברא בקונטרס אור ישר שחיברתי בעזה"י והוא הגהות נפלאים וביאורים על ספר הישר לר"ת שעל הש"ס שזכינו לאורו זה ימים לא כביר. וכ"כ בבית אפרים תנינא ח"א עמ' ריח: וכן הגהתי בקונטרס אור ישר אשר חברתי בעזה"י להג' הטעיות אשר רבו וביאורים נפלאים בעזה"י. והיה כתיב"י למראה עיניו של הר"ב דקדוקי סופרים כמש"כ על גליון ס' שה"ג שלו. (ישורון כג עמוד רמה). ובשה"ג החדש לר"א וואלדן מערכת ספרים אות א ס' סד כתב: אור הישר כ"י להגאון המובהק מאור הגולה מוהר"א זלמן מרגליות מבראד, והוא ביאור על ספר הישר לר"ת הפלא ופלא. וכתב לי נכדו הרב המאוה"ג כו' מו"ה צבי הירש הלוי הורוויץ ז"ל שסיפר לו איש אמת נאמן ביתו של הגאון דו"ז שאמר לו כאשר גמר הספר אור הישר על ספר הישר לר"ת הוא בדיחא דעתיה למאוד. ואמר לו ראה זה הגהות לא יוכל כל אחד לעשות רק מי שש"ס ותוס' פתוחים לפנים במחשבתו. ע"כ משה"ג. וכפי הנראה אין זה אותו טופס שהיה בידי רש"פ רוזנטל, שבהקדמתו הוא מתארו: 'אנה אלהים לידי ע"י ידידנו החכם שזח"ה ומגלגלין זכות ע"י זכאי את ספר הישר אשר היה תחת יד הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות והוא נחתם בחותמו של צדיק בחתימת יד עצמו בעלה הראשון. והספר הזה הוא מלא מתקונים והגהות שעשה וכתב הגאון בעצמו ע"י מחק או הוספת אותיות ותיבות בגוף הספר או מהגהות והערות שכתב בשולי היריעות'.

ומהדורת רעז"ה ירושלים; ראב"ן וראב"ה - מהד' דבליצקי; יראים - השלם; או"ז מהד' מכון ירושלים; טור - מהד' שירת דבורה²⁴¹.

כבר הזכרנו שכתבי היד של ספרנו הגיעונו בשיבושים רבים. לכן עיקרה של המלאכה בספר זה היתה 'לאוקמי גירסא' ולא 'למיסבר'. מלאכה זו נעשתה בהשוואה להעתקת לשונות ספרנו בספרי רבותינו, ובמקום שלא נמצאה העתקה - מסברא עפ"י כללי ההגהה. ולעולם לא הגהנו בתוך ה'פנים' אלא בהערה²⁴². לקיים אוהרת רבינו 'אם לא ידע אדם הלכה יכתוב פתורנו לפי ראות עיניו אם ירצה אך בספרים אל ימחק' וידבר שנצטער בו אותו צדיק רבינו תם לא יכשל בו ספרו' (ל' החת"ס בהסכמתו לספרנו). אבל אחר כ"ז עדיין ספרנו אינו מוגה באופן מושלם ונשארו בו לשונות סתומים בכמה מקומות. הערתי על אותן מקומות, ומי שלבו רחב יבוא וישלים את המלאכה.

אודה ה' בכל לבב שנתן חלקי בתורת הראשונים וזיכני לערוך כמה מספריהם. ועל של עתה באתי, כי גבר עלי חסדו ונתן חלקי גם בספר זה ספר הישר לרבינו תם, אשר לשמו ולספרו דומיה תהלה.

וטרם אכלה את דברי, אודה לחתני ולבני, ולשאר תלמידי החכמים שנשאתי ונתתי עמהם בכל הדבר הקשה, גדול שבכולם אלוף נעורי הגאון רא"ש פפנהיים שליט"א. ולהרב יעקב יצחק הכהן מיללער ולפרופ' שמחה עמנואל הי"ו שהאירו עיני אודות כתה"י. לפרופ' אברהם ריינר הי"ו שמרשימותיו זכיתי לשפיע של מראי מקומות. ולהעומד לימיני הרב צבי ינובסקי הי"ו בן דודי מדוד הגאון ר' ידידיה צ"ל. זכות רבינו תעמוד להם ולי שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזה זרעינו מעתה ועד עולם.

ותשלם כל המלאכה בשנת ראינו רעה וקול נהי נשמע מציון איך שודדנו. וכי השליכו משכנותינו, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות (פתיחתא דאיכה). ואבדה חכמת חכמים ובינת נבונים תסתתר. ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים. וצורינו ישקיט לכל עמו מימי רע, ויט אלינו חסד לפתוח לנו אורחות חיים, להעמיד רגלינו במישור, לדעת האמת ולאבה השלום. (ל' רשב"ם).

וְעֲשֵׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטוֹב לְפָנָי.

דוד בהגאון צדיק בדרכיו וחסיד במעשיו רבי שריה זצוק"ל

★ ★ ★

יג. הערות ר"ש אברמסון - ק"ס כרך לו עמ' 241.

יד. בכת"י המלה 'של' מחוברת למלה שאחריה. [כגון 'שלחברו' במקום 'של חברו'. ועי' מאמרו המצויין של רד"צ הילמן בבית אהו"י גליון לח עמ' קכד]. אע"פ כן הנחנו 'של' בפני עצמה כמו שכבר נדפס במהדורות קודמות שלא להתמיה את המעיין.

בספרנו מצויה מאד התופעה של תוספת וא"ו בראש תיבה. כגון:

אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי ולא אמר ולא כלום. (סי' כ). דהאי לוליבא ורפוי הוא (סי' נד). וכיון דלא אשכחן ולא אמרינן (סי' סג).

וק"ל בכמה מקומות כלי נסדק ואינו מציל על מה שבתוכו (סי' ט).

ואם אשם הוא ונסכו נדבה (סט). אלא כיון דמפשוטה דמתניתין מצי למיפרך, ולא חשש למידק (סי' פב).

ולא נתברר מאי האי, ועכ"פ לפי ריבוי המקרים קשה לומר שיש כאן ט"ס. לכן בכל אותן מקומות שעמדתי על כך הערתי: 'קרי אפי"ו' 'קרי א"א'. ואמנם יש מקומות שלא הערתי על כך והמעין יתן אל לבו.

תוכן הענינים

עמוד

12	ואלה שמות
13	מפתח הסימנים
א	ספר הישר
תכז	מפתח לפי סדר הש"ס
תלא	מפתח לדיבורי תוספות
תלב	לוח השוואה למהדורת ווין

קיצורים

רש"ר - ר' שרגא פייש ראזענטהאל
ד"ו - דפוס ווין. מהדורה ראשונה של ספרנו

ואלה שמות רבותינו השואלים (לפי סימנים)

רבינו יוסף מאורליינש - יא, לו, נה
 רבינו יחיאל - לד
 רבינו יעקב ישראל - נג
 רבינו יצחק בר מרדכי (ריב"ם) - פ, פא
 רבינו מנחם מויני - צג, קא, קב
 רבינו משה ב"ר אברהם מפונטיזא - כ, נא, סט
 רבינו משולם - כד, מג, מז, מט
 רבינו פטר - יז
 רבינו קרשבין - עז
 רבינו שלמה - כא
 רבינו שלמה בר יצחק מאורליינש - לו
 רבינו שמואל (רשב"ם) - ו, יח, כד, סג, עז
 רבינו שמשון ב"ר יוסף - א, ג, ז, ח

רבינו אברהם - לד
 רבינו אהרן ב"ר יוסף - עח
 רבינו אליהו (מפריז) - כד
 רבינו אליעזר ב"ר נתן (ראב"ן) - ט, מ
 רבינו אליעזר ב"ר שלמה - נח
 רבינו אליעזר ב"ר שמואל (בעל היראים) -
 ה?, נז, עז?
 רבינו אליעזר - לד
 רבינו אפרים ב"ר יצחק מרנשבורק - סד,
 סה, סז, פ
 בני פריש - לב
 בני רנשבורק - לג
 רבינו יום טוב - כה
 רבינו יוסף ב"ר משה - יד, כח, עז?

ואלה שמות רבותינו הנזכרים בספרנו הם וספריהם (לפי עמודי הספר)

רבינו יצחק הלוי - שיח
 רבינו לוי (אחי ר' משה הדרשן) - קפו
 רבינו מאיר (אבי רבינו) - סו, קמו, קעו
 מחזור שתקן רבינו שמחה - קעב
 מנחם - רעא
 רבינו משה הדרשן - קפו
 רבינו ניסים - עמ' יד, כד
 רב סעדיה - קסה, קעא
 רב עמרם, סדר רב עמרם - קסח (פעמיים),
 קסט, קפד, קפו, רד (פעמיים)
 ערוך - קסא, רעא
 קציני פריש - רז
 שאילתות - שיח
 רבינו שמואל (רשב"ם) - כד, קפב, ריד, שי,
 שעח, שצ, שצא
 רבינו שמחה - שלח, שלט
 רבינו שמעיה - שיח
 רב שר שלום גאון - קעו, קפד
 רב שרירא - רו
 תוספות - תד, תז
 תוספות ה"ר יוסף - כב, כד
 תוספות שניתוספו לפני רבינו יצחק ב"ר
 אשר - שצב
 תוספות שניתוספו לפני רבינו שמואל -
 שצב

רב אחאי - קסה, קפד, קפו, קצו, רט
 רבינו אליהו מפריז - קפט, קצ, רא
 רבי אליעזר הקליר - קס
 בני בארי - קפו
 רבינו גרשום - קעד, קעה, קפו
 רב האיי - קעג, קעד, קפד, רכב, רעז,
 רעט, רפב
 הלכות גדולות - מב, מג, נד, פט, קסח, קסט,
 רו, רמא, רסד, רסז, ערה, רעו, שיז, שיח,
 שפא, תיז
 הלכות גדולות של אספמיא - שצג
 חכמי נרבונא וספרד - קפו
 חכמי פריש - קצ
 חכמי צרפת - קפב
 רבינו חננאל - כא, כד, כט, עט, פה, פט, צ,
 קעג, קעה, קפד (פעמיים), קפה, רמא, רסו
 (פעמיים) ערה, שד, שו, שי, שיא, שצג,
 שצו, שצח, תא (פעמיים), תג, תיד, תיט
 רב יהודאי - נד, צה, קסו, קסח, קעא, קעב,
 קפד, קפו, קפז, קצב, ר, רד, רו, רט, רסה,
 רסו, שפא, תטז (פעמיים), תיז
 רבינו יוסף טוב עצם - קפו
 רבינו יצחק (אחי רבינו) - קמו
 רבינו יצחק אלפסי - פו, קפה, רכב, תטו
 רבינו יצחק ב"ר יהודה - שיח

מפתח הסימנים

- א. שאלת רבינו שמשון אם הא דאמ' בשבת דל"ה ע"ב דמטלטלין שופר לר' יהודה, אי חשיב כמלאכתו להיתר או כמלאכתו לאיסור. גם לר' יהודה צורך גו"מ מותר. ולר"ש אפילו מחמה לצלא
- ב. תשובת רבינו. גדר אין ניטלין אלא לצורך תשמישן דר' נחמיה בשבת קמו ע"א. שיטת רש"י ושיטת רבינו. גם לר"ש כלי שמלאכתו לאיסור מחמה לצל אסור. במה נחלקו ר' יהודה ור"שב
- ג. שאלת רבינו שמשון. א. במחלוקת רבה ורב יוסף בשבת דף קכה ע"ב הניח אבן ע"פ חבית כמאן הלכתא. ראיות לרבה וראיות לרב יוסף. ב. תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקףיא
- ד. תשובת רבינו. א. הלכה כרבה במניח אבן ע"פ חבית דהוי בסיס. לא הוי בסיס אלא במניחו ע"ד שיהא מונח כל השבת. מניח אבן ע"פ החבית אסור גם בניעור. רבה ורב יוסף מלבד מה שנחלקו באבן ע"פ החבית אם היא מוקצה, נחלקו גם בדין בסיס, רבה ס"ל בסיס ורב יוסף לית ליה. ב. תרומת מעשר בעיא מוקףטו
- ה. א. פירוש סוגית שבת צא ע"א זרק כזית תרומה לבית טמא מהו. כל מקום שעקירה לדעת הנחה, אם ההנחה חשובה, עקירה שלצורכה חשובה היא. ב. טומאת אוכלין בכביצה אף לטמא עצמןכה
- ו. מותר להניח לגוי המקבל קיבולתו לעשותה בשבתות וי"ט. בשביתת כלים קי"ל כב"ה שמותר. קיבולת באבל אסורהכח
- ז. פירוש רבינו שמשון בהא דאמר עולא בפסחים נו ע"ב מחלוקת בשל מכבדות, מכבדות היינו תמרים רעים. פירוש רבינו דהיינו נפלו לבין המכבדות. מוכן לבהמה הוי מוכן לאדםל"ב
- ח. סוגית ותיקין היו גומרין אותה עם הנץ החמה. ברכות ט ע"ב. ותיקין לא משום ק"ש עשו כן אלא משום תפלה. וכוותיקין לא קי"ל והממהר לקרותו קודם הנץ החמה לא יצא יד"ח כ"כ. ככל המצות שמצותם ביום ששנינו שעיקר מצותן אחר הנה"חל"ז
- ט. שאלת ראב"ן לפרש סוגיית מחט הנמצאת בעובי בית הכוסות. חולין נ ע"במה
- י. תשובת רבינו לראב"ן. מחט שנמצאת בעובי ביה"כ מיירי מבפנים. ניקב עור הפנימי כשרה דעור חיצון מגין. ובהמסס שיש לו כמה עורות ניקב חיצון לבדו טרפהמז
- יא. שאלות הר"י מאור"י. קדרה שאינה כ"י שבישל בה היתר ושוב חזר ובישל היתר בו ביום. אי בעינן מעל"ע לנטל"פנ
- יב. תשובת רבינו. קדרה שאינה כ"י שבישל בה היתר ושוב חזר ובישל היתר בו ביום מותר. נטל"פ נעשה בלינת לילה דוקאנא

- יג. קטנה שנתקדשה ואביה במדינת הים קידושה מדרבנן וכד' בה"ג. ולא כדברי החושש שמא קיבל בה אביה קידושין במדה"י. ועי' גם סי' קא.....נג
- יד. שא"ל רבינו יוסף על כתיבת שם העיר בגט למי שעזב את עירו ובא לדור בעיר אחרת ובאותו יום מגרש.....נה
- יו. תשובת רבינו. לכתחילה יש לכתוב מקום לידה ואם לא כתב אין בכך כלום. חיסר שם עירו הגט פסול. עירו היינו מקום שיקועו. ואם אינו מקום שיקועו יכתוב מקום שהיה שיקועו ומקום שעומד בו עתה. שם עירו נקבע בל' יום ולא בעינן יב"ח.....נו
- יז. הלכה כר' אליעזר דעדי מסירה כרתי ואפילו בשאר שטרות.....ס
- יז. הא דאמר רב הונא בגיטין סד ע"א בעל אומר לפיקדון ושליש אומר לגירושין בעל נאמן, היינו בששלשתן בעיר.....ס
- יח. גירסת רשב"ם בנדרים יח ע"ב רבינא הו"ל 'נידויא' לדביתהו, במקום גירסתנו 'נידרא'. דבנידרא אין שליחות למישרי.....סא
- יט. תשובת רבינו דגרסינן 'נידרא' ושייך שליחות למישרי נידרא כי מכנפי.....סה
- כ. קושית רבינו משה על ראיית הגמ' סוטה ו ע"א דסוטה שיש לה עדים במדה"י אין המים בודקין אותה מדשנינו ושבאו לה עדים שהיא טמאה. אימא בעלה בא עליה בדרך ולהכי אין המים בודקין.
- תשובת רבינו א. לאו בשופטני עסקינן שיבא עליה וישקנה. גרסינן בך מז ע"א משרבו המנאפין 'בגלוי' פסקו המים המרים. ב. פירוש שמועת ברכות כח ע"א עלה סנחריב ובלבל את כל העולם.....סח
- כא. שא"ל רבינו שלמה. א. חופה אינה קונה לפסולות. ב. אין חוששין למיעוט וסמוך מיעוטא לחזקה.....עט
- כב. תשובת רבינו. א. אין הלכה כרב הונא דחופה קונה. ב. מיעוטא דמפילות ומחצה נקבות הוי רוב המתיר.....פ
- כג. חילוקי נישואין בימי אבלו, אין לו בנים, יש לו בנים קטנים, יש לו בנים גדולים. פא
- כד. דינא דמורדת. שיטת רבינו דאין כופין הבעל לגרש באומרת מאיס עלי.....פד
- כה. גט שנחתם אחר שנמסר לאשה. אין לכתוב שם של משומד בגט. חלילה להזכיר שם של גיות. היו לו שני נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות וכו'.....צא
- כו. בתקנת רבן גמליאל שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו. גיטין לד ע"ב.....צז
- כז. כופר שלא בכונה. ב"ק מד ע"א.....קא
- כח. שא"ל רבינו יוסף ב"ר משה. א. מאי איבעיא להו בב"ק כג ע"ב בפי פרה, הא אשכחן דחייב שן משום אכילה. ב. מנינא למעוטי דר' אושעיא, ב"ק ה ע"א, מאי אתי למעוטי. ג. בדקה חלוקה והשאלתו לחברתה, נדה נח ע"א, היכי מדמינן לה לנתעסקן בציפור.....קג

- כט. תשובת רבינו. א. אכילה שנשנית בשן אפשר לפרשה נתחככה להנאתה. ב. פירוש תנא דידן תנא מניינא למעוטי דר"א. ג. נתעסקו בציפור מיירי בזו אחר זו קד
- ל. א. בהא דבעי רבא בב"מ צא ע"א דש באוויזין מהו. ב. מעמיד אדם בהמתו ע"ג עשבים בשבת, שבת קכב ע"א, אשכחן למען ינוח ולא אשכחן למען אינוח קו
- לא. שתיקה כהודאה כשחברו התנה עבורו ושתק קז
- לב. דינא דבר מצרא. לא מצינו דינא דב"מ בבתיס קח
- לג. לרבני רינשבורק. א. לוי קיבל מנה משמעון ליתנו לראובן כפריעת חוב, אינו יכול להחזיר המנה לשמעון שכבר זכה ראובן. מיגו ממון לממון. ב. תנאי בהיפוך שבועה. ג. שליש נאמן בלא שבועה. ד. המקבל למחצית שכר אינו נשבע בטענת ספק. ה. חייב לראובן במלוה ע"פ, אינו נפסל לו לעדות. ו. אין שבועת היסת על כפירת חיוב שבועה. ז. נתן לשלוחו חפץ למוכרו וקבע שיותר מפיסוק דמיו הרי הוא לשליח, ה"ז כשכירות שיכול לחזור בו קיא
- לד. א. ראובן תבע משמעון להחזיר לו מעות שהפקיד למחצית שכר, חייב שמעון להחזירם מפני גזירת העיקול אבל לא איבד מיגו שלו. בעיסקא אין נשבעין על הספק. ב. תפיסת עיסקא כתפיסת עיזי דאכלי חושלא דיכול לטעון עד כדי דמיהן. ג. נשבע שלא על דעת בי"ד. ד. המחויב שבועה ואמר נשבעתי חייב שבועת היסת. ה. מתנה ש"ח ליפטר משבועה אפילו שלא בעדים, אלא שחייב שבועת היסת. ו. שבועת השותפין מדרבנן. ז. המקבל עיסקא ונטל מן הריוח אין לו מאותו זמן חלק בריוח של מחצית הריוח של הנותן קיב
- לה. מקיימין שטר ע"י עדים אפילו שטר אחר יוצא מתחת ידו קיג
- לו. שאלת גדולי אורליינש. ראובן משכן מרכבה מהשרית ושמעון ביקש לשאלה ממנו. ראובן התנה זאת רק עם קבלת רשות מהשרית. שמעון פנה, לדבריו, לשרית וקיבל הימנה רשות וקיבל המרכבה מראובן. כשהחזירה טען ראובן שהשרית טוענת שהמרכבה ניזוקה ושמעון לא קיבל רשות מהשרית ועליו לפצותו מתביעת השרית. שמעון טוען שקיבל רשות והרי דינו כשואל מראובן והנזק הוא בגדר של מתה מחמת מלאכה. ולא עוד אלא שגם ראובן נשאל לו והרי דינו כבעליו עמו קכז
- לז. תשובת רבינו בענין הנ"ל קכז
- לח. שאלת גדולי אורליינש השניה באותו ענין קכו
- לט. תשובת רבינו השניה באותו ענין קכא
- מ. שאלת ראב"ן אם אפשר לתבוע בעל המחזיק בנכסי אשתו ללא הרשאה. או שיכול הבעל לומר לאו בע"ד ידידי את קכב
- מא. תשובת רבינו על הנ"ל קכו
- מב. תערוכת יין נסך ע"י ניצוק מותר. באופן שיש בחבית מעט מים לבטלו אמרינן סלק וכו' קכט

- מג - מה. משא ומתן בין רבינו לרבינו משולם. קנא - רמז
- מג. תשובת רבינו משולם הראשונה. א. הגירסא בר"ה ה'ע"א 'מנה שנים וקדש יובל' במקום גירסתנו 'מנה ימים וקדש חדש'. ב. שעיר של ר"ח קרב בראש השנה אלא שהתורה כיסתה. קנא
- מד. תשובת ר"ת הראשונה. א. הגירסא האמיתית בר"ה 'מנה ימים וקדש חדש'. ב. הגירסא האמיתית בע"ז ט' ע"ב 'האי מאן דלא ידע בכמה שנים בשבוע וכו'. הלכה כר' יהודה דשנת חמשים עולה לכאן ולכאן. ג. שעיר של ר"ח קרב בר"ה והתורה לא כיסתה. ד. הגירסא בב"מ לח' ע"א המפקיד פירות אצל חבירו וכו' ה"ז לא יגע בהן חיישינן שמא עשאן תרומה ומעשר. ולא כגירסת רבינו משולם 'תרומת מעשר'. קנד
- מה. תשובת ר"ת השנייה. א. מגע גוי בחומץ שלנו. ב. טבילה נדה ביום השביעי. יום שפוסקת בו אינה סופרת. ג. אין לעשות המפטיר ממנין הקרואים אע"פ שמפטיר עולה למנין שבעה. ד. יש לברך על הדלקת נר שבת. ה. לברך ברכות אירוסין ונישואין על שני כוסות. ו. שתיית מים בין השמשות. קפב
- מו. תשובת ר"ת השלישית. א. הגירסא בב"מ לח' ע"א המפקיד פירות אצל חבירו וכו' ה"ז לא יגע בהן חיישינן שמא עשאן תרומה ומעשר. ב. שעיר ר"ח בראש השנה. ג. על כניסת מים לבוסר להמשיכה ע"י גוי. ד. לחוף בע"ש ולטבול בשבת שחרית. בכתובות ה' ע"א גרסינן שמא ישחוט בן עוף. ולא שמא ישחט בו עוף. קעט
- מז. תשובת רבינו משולם השנייה. א. טבילה לחצאין. ב. טבילה ביום שמיני. ג. חפיפה בערב שבת וטובלת בשבת. ד. חומץ במגע גוי. ה. מפטיר אינו עולה למנין שבעה. כשמפטירין בפ' המוספין קורא השביעי בפ' מוסף ומפטיר חוזר וקורא אותה. ו. אין נוהגין לברך על נר שבת. ז. ברכת אירוסין ונישואין על כוס אחד. קפז
- מח. תשובת ר"ת הרביעית. א. טבילה לחצאין. ב. יום שפוסקת בו אינו עולה למנין שבעה. ג. לחוף בע"ש ולטבול בשבת שחרית. ד. מגע גוי בחומץ. ה. מפטיר עולה למנין שבעה. ו. ברכה על הדלקת נר שבת. ז. היתה עשית דולקת מנהג לכבותה ולהדליקה. ח. ברכת אירוסין ונישואין על כוס אחד. ט. חמץ בפסח בששים. י. לקדש אשה בשבת. יא. לעשות קיבולת עם הגוי בחוש"מ. יב. זמנה של סעודה שלישית ואיסור אכילה סמוך למנחה. קצב

והרי מפתח לסימנים מג - מח לפי נושאים:

- מנה שנים לקדש יובל - מג, א; מד, א. ב. שעיר ר"ח בר"ה - מג, ב; מד, ג; מו, ב. שמא עשאה תרו"מ - מד, ד; מו, א. מגע גוי בחומץ - מה, א; מז, ד; מח, ד. מגע גוי בבוסר - מו, ג. טבילה ביום ז' - מה, ב; מז, ב; מח, ב. לחוף בע"ש ולטבול בשבת - מו, ד; מז, ג; מח, ג. מפטיר עולה למנין ז' - מה, ג; מז, ה; מח, ה. ברכת נר של שבת - מה, ד; מז, ו; מח, ו. ברכת אירוסין ונישואין על כוס אחד - מה, ה; מז, ז; מח, ח. אכילה בין מנחה לערבית - מה, ו; מח, יב. שמא ישחוט בן עוף - מה, ה; מו, ד. טבילת חצאין - מז, א; מח, א. חמץ בששים - מז, ז; מח, ט. קדושי אשה בשבת - מז, ז; מח, י. קבולת גוי בחוש"מ - מז, ז; מח, יא.

- מ. שיטת רבינו משולם בשבירת כלי חרס 'שתי מדות בנשברין': נשבר לפרורין חשוב כעפרא וא"צ הערב שמש, נשבר ועדיין ראוי לכלי אחר צריך הע"ש. פירוש לשון תו"כ יכול ישברנו וכו' לפי שיטתו..... רטו
- נ. תשובת רבינו החולק על רבינו משולם ומפרש לשון תו"כ ע"פ דרכו..... ריז
- נא. שאלות רבינו משה מפזנמיוזא. א. מתנת שכ"מ ומצוה לקיים דברי המת בגר. ב. להאכיל קטנים שלא הגיעו לחינוך ביוהכ"פ. ג. טומאת משכב ומושב של מצורע. ד. להדליק ישראל בשמן של תרומה. ה. עגלה ערופה אם עריפתה זוהי שחיטתה לענין איסור אותו וא"ב..... רכ
- נב. תשובות רבינו על שאלות רבינו משה הנ"ל..... רכב
- נג. שאלות רבינו יעקב ישראל. א. גויה שהנידה את הברזא הנעוצה בחבית יין. ב. שליח שהטעה את הגוי בחשבון המעות, מי זכה בטעות. ג. חייבוהו ב"ד להשיב הפקדון ואמר להם לכשאפתח תיבתי. ד. ב"ק דקי"ד ע"א נטלו מוכסין וכו' תנא ומחזיר לבעלים הראשונים. וקשה הרי בכל מקום תנא בא להוסיף ולא לחלוק. ה. מפני מה אסרו גבינות הגוים מפני שמעמידין אותן בעור נבילה, ע"ז לה ע"א, תיפוק לי משום בב"ח. ו. סתירה לכאור' בגידולי תרומה אי הוו תרומה או חולין. ז. בפ"ק דשבת יד ע"ב משקין הבאין מחמת שרץ דאורייתא. הא אמרינן דלא כתיבי. ח. רחיצה במי טבריא בשבת. ט. סתירה לכאור' בשתי הלחם ולחם הפנים אי חשיבי יש מהם לאישים. י. בכתובות לא ע"א בקושיית הגמ' בגונב כס לימא הגבהה צורך הוצאה. יא. אין הנזיר מגלח אלא על מת ואין חייבין על טומאת מקדש אלא על מת. יב. דבר שבקדושה דבעינן עשרה, התחיל בעשרה ויצאו מקצתן. יג. במס' תמיד נתפור ממנו קב גחלים מכבדן לאמה. וקשה, הא קדשי. שנים שנשתתפו ע"מ להתחלק ברוח אי הוי דבר שלב"ל..... רלד
- נד. תשובות רבינו על שאלות רבינו יעקב ישראל הנ"ל..... רמ
- נה. שאלות רבינו יוסף מאורליינש. אות א: על קושית רבינו בחלק החידושים על דברי ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. ב: על קושית רבינו שם דטבל הוי דבר שיש לו מתירין. ג: על הא דאמ' בפסחים ל ע"א קדרות בפסח וכו' לישנהיהו. הא הוי נטל"פ דאסור לכתחילה..... רנא
- נו. תשובות רבינו לשאלות רבינו יוסף הנ"ל..... רנד
- נז. תשובה לרבינו אליעזר. א. מעיין לאדם אינו מטהר בכל שהו. ב: פירוש אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן, נדה סז ע"ב, היינו אסור לטבול. ג. על מטלטלי דמשתעבדי לכתובה..... רפא
- נח. שאלות רבינו אליעזר. א. מקום הנחת תפלין של יד למעלה מן המרפק או למטה ממנו. ב. הרחקות בנדה בימי ליבונה. ג. ישראל וגוי שנגעו ביין ע"י מגל, מכח ישראל ודחיפתו..... רפז
- נט. תשובות רבינו לשאלות ר"א הנ"ל. א. מקום הנחת תפלין למעלה מן המרפק. ב. אין בין נידות לליבון לענין הרחקה..... ער

- פ. יבמה שלא ידעה שיש לה יבם ונתקדשה לשוק. אי קנסינן למקדש להוציאה..... רעג
- פא. חזקת הבתים ג' שנים רצופות יום ולילה. א"צ שיעידו בפירוש על דירת יום ולילה.
אם המחזיק יוצא מן העיר לעסקיו ושוהה שם מקצת ימים הוי חזקה..... רעז
- פב. ערב בשעת מתן מעות. פרע הערב למלוה קודם שתבע את הלוה. ההוא דיינא
דאחתיה למלוה לניכסי דלוה מקמי דליתבעיה ללוה. ב"ב קעד ע"א..... רפב
- פג. תשובה לרשב"ם ב"ב נושאים: א. כל מצות שהחזיקו בהן כותים. ב. חמצן של
עוברי עברה לאחר הפסח מותר מיד. חולין ד ע"ב. ג. 'או' לרבות אתא או למעט.
ד. מיטב שדהו וכו' ישלם מדעתו משמע. ה. רמי ליה אביי לרבה מיטב וכו'. ו. תן
כזכי. ז. הלימוד לטומאת כלי זכוכית. ח. ברירה. ט. לצרכו ולצרכה באבידה ובפרה
אדומה. י. איך מיייתי ראייה בפסחים ז ע"ב מדרב יהודה לרב פפי ורב פפא. יא. ג'
גממיות בנחל. גדר ניצוק. יב. פירוש אחת ארוכה ואחת קצרה דברכות יא ע"א..... רפג
- פד. תשובה לרבינו אפרים מרנשבורק. א. מחלוקת אביי ורבא בעד זומם אי למפרע הוא
נפסל מיירי שהזימו רק עד אחד. ב. המפקיד אצל חברו בשטר אם צריך להחזיר
בשטר. ג. נסכא דר' אבא. ד. כי שדית בור בנייהו וכו' למאי הלכתא וכו' להלכותיהן.
ה. אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים. ו. אוב וידעוני מעונן
ומנחש..... רחצ
- פה. תשובת רבינו אפרים על הנ"ל..... דש
- פו. תשובת רבינו השניה על הנ"ל..... יש
- פז. שאלות רבינו אפרים. א. על שיטת רבינו דמין במינו בששים. ב. קושיא משמואל
אדשמואל במלאכה שאצל"ג. ג. על הא דאמר רב אשי בשבת כלי זכוכית ככ"ח
דמין ובע"ז אמר ככלי מתכות דמו. ד. על הנוסח ביקנה"ז 'את יום השביעי מששת
ימי המעשה קדשת'. ה. אמאי לא תקינו מלכיות וזכרונות ושופרות בשחרית. ו. בהא
דאמרין גבי זקן ממרא אין דנין אותו בב"ד שבעירו, משמע שאר חייבי מיתות דנין
חוץ מלשכת הגזית..... שיב
- פח. תשובות רבינו על שאלות הנ"ל..... שיז
- פט. שאלות רבינו משה מפונטיוזא. א. הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל. כתובות
קח סע"ב. ב. איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ל"ט ואינו חייב על אחת מהן.
שבת ו ע"ב. ג. חמש מדות בכ"ח ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובו. שבת צה
ע"ב. ד. סעודה שלישית בפירות. ה. אשה אם חייבת בג' סעודות. ו. בהמה שנמצאת
בירושלים וכו' זכרים עולות. קידושין נה ע"ב. ז. מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום.
מנחות קד ע"ב. בירוצי מידות וכו' ואם לנו יפסלו בלינה. שם צ ע"ב. ח. ערלה יש
היתר לאיסורה. קידושין לח ע"א..... שכג
- ע. תשובות רבינו לשאלות רבינו משה הנ"ל..... שלא
- עא. שאלה. על ראובן שטוען ששמעון קבל עליו על פי ב"ד דין חזקת ישוב. ושמעון
מכחיש..... שלד

- עב. תשובת רבינו על שאלה זו..... שאלה
- עג. שאלה. א. בחובת אפיטרופוס של יתומים שנתחייב, לשלם שכר השליח. אות ב. אי גרסינן בביצה ג' ע"ב 'ואחרים באחרים'..... שאלה
- עד. תשובת רבינו על שאלות אלו..... שאלה
- עה. צורת מנעל חליצה..... שמו
- עו. תשובה לרבינו אליעזר. א. חרצנים של איסור שנתערבו ביין היתר. ב. הכשר הגת. ג. חבית שהדיחוח אין חוששין לשיירי חרצנים. ד. מגע גוי ביין היוצא דרך שולי החבית. ה. צירוף סל דאורייתא או דרבנן. ו. יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן אמאי בע"ח גובה מהם. ז. אין שליחות לגוי בין לקולא בין לחומרא. ח. ריחא מילתא. ט. קיבה שבשלה בחלבה היכא דלא שהה במעי בהמה כדי קרישה. י. גדר הגעלת כלים. יא. כתו' לט ע"ב מה למפתה דאיהו מצי מעכב. יב. אין אובסין את הגמל, פירוש אובסין..... שמו
- עז. תשובה לרשב"ם. גרדי נידוי על תנאי שצריך הפרה. קיבל ע"ע בגזירת חרם להזקיק את בנו לגרש את אשתו. גט מעושה. עונשו של הגורם להוציא אשה מבעלה..... שמו
- עה. שאלת רבינו אהרן ב"ר יוסף אם צריכה יבמה להמתין ג"ח אחר מיתת היבם..... שמו
- עט. תשובת רבינו פשוט הדבר בעיני שצריכה להמתין..... שמו
- פ. תשובה לרבינו אפרים ב"ר יצחק. א. יבמה נדה אמאי אינה נפטרת מיבום. ב. סתירת משנת גיטין המטמא והמדע והמנסך למשנת בכורות דן את הדין. ג. מ"ט לא אמרו בקידושין ג' ע"א למעוטי חופה וחליפין. אמאי לא ילפינן שטר וחזקה באשה משדה עפרון. ד. חיובו של שור תם של הפקר וחיובו של מועד. ה. אמאי אין אשה מתקדשת בהנאת ביאה..... שמו
- פא. שאלות ריב"ם. א. שור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים שנגמר דינו, היאך יפטרו והא שור הנסקל שנתערב בכשרים אפילו הן ריבוא ימותו כולם. ב. הנסקלין בנשרפין ימותו בסקילה, אמאי לא אזלינן בתר רובא..... שמו
- פב. תשובות רבינו לריב"ם..... שמו
- פג. המשך תשובה הקודמת..... שמו
- פד. תשובה לריב"ם. שור הנסקל מחיים שרי בהנאה לגיזה ועבודה..... שמו
- פה. תשובה לריב"ם. מניין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה. סנהדרין פג ע"א. מיירי בנטמאת תרומה ואח"כ נטמא הגוף..... שמו
- פו. תשובת ריב"ם. איכא לאוקמא בתרומה שלא הוכשרה וכד' או בדליכא שיעור כביצה..... שמו
- פז. תשובה לריב"ם. א. יוצא ליהרג לא הוי כטרפה והרי הוא כגוסס בידי שמים. ביישו ישן ומת. סנהדרין פה ע"א. לא גרסינן 'ומת' אלא ביישו ישן חייב. ב. פדיון בקונמות..... שמו

- פח. שא"ל. שנים שהפקידו משכון בידי גוי והלך אחד מהם והרשה את הגוי להשאילו ונגזל המשכון..... שנה
- פט. תשובת רבינו. אותו שהרשה להשאילו הרי הוא מזיק שיעבודו של חברו..... שנו
- צ. שא"ל. אם נאמנת אלמנה לומר בעלי ציוה להחזיר לאמו מה שהפקידה אצלו..... שנו
- צא. תשובת רבינו. כיון שהורה שיש בידו פקדון מאמו נאמנת..... שנה
- צב. אין מעידין אלא על פרצוף פנים וכו' ואין מעידין אלא עד ג"י, יבמות קכ ע"א, היינו כשאין הגוף או הראש שלם, שאז עדותן היא רק עפ"י סימנין 'כמו מדמה מילתא למילתא' ובכה"ג בעינן סימנין של פרצוף פנים וכו' ורק עד ג"י..... שנה
- צג. פירוש סוגיית ב"ק קה ע"א חבית שנקבה וסתמוה שמרים הצילוה בעי רבא אגף חציה מהו..... שפד
- צד. פסק גדולי פריש שאין חזקה לאורה למעלה מד' אמות..... שפח
- צה. תשובת רבינו שלאורה יש חזקה בין למעלה מד' בין למטה מד'..... שצ
- צו. פירוש סוגית סוכה יז ע"א וכן חצר המוקפת אכסדרה, סיכך ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין..... שצד
- צז. פירוש סוגית ביצה יג ע"א הכניס שבלין לעשות מהן עיסה וכו' למוללך במלילות רבי מחייב וכו'..... תג
- צח. פירוש שמועת מטה מיטמאת חבילה ומיטהרת חבילה. סוכה דף טז ע"א..... תז
- צט. עוסק במצוה פטור מן המצוה. פירוש סוגיית סוכה כה ע"א. כותבי ספרים תפילין וכו' אינם בכלל עוסק במצוה. הולך ללמוד תורה לא חשיב עוסק במצוה אלא בהולך לדרוש דרשות לרבים להפרישם מאיסור וכו'..... תט
- ק. הא דאמר בריא בסוכה כז ע"א חזר בו ר' אליעזר, פירשו חזר ממה שאמר יושלים. לא כרש"י חזר ממה שחייב י"ד סעודות ולא כתוס' שחזר בו ממה שחייב י"ד בסוכה תיד.....
- קא. שא"ל. רבינו מנחם מיוני על דברי בה"ג: על נוסחאות שכתוב בהן הצרכת חליצה במקום בת. על נישואי קטנה שהלך אביה למדה"י. על ברכה אחרונה על כוס ברהמ"ז. תשובות רבינו..... תמו
- קב. שא"ל. רבינו מנחם כהא דאמרינן בכתובות פח ע"ב לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו. תשובת רבינו..... תיח
- קג. הכי גרסינן בברכות דף לט ע"ב, הביאו לפניו פתיתין גדולים ושלמין קטנים. פרוסה של חטים ושלמה של שעורים..... תכ

ספר הישר

א

אלופי^א ומיודעי נכבדי ושועי מורי הרב ר' יעקב.

יבני דבר על ידי הנדיב הזה ויפרש לי. הא דאוקימנא לעיל בסוף במה מדליקין (לו ע"א) הא דתניא שופר מטלטל אליבא דר' יהודה דאית ליה מוקצה ואפילו הכי קשרי הואיל וראוי לגמוע בו מים, אם כן הא מתניתין דכל הכלים (קכג ע"ב) נוטל אדם קורנוס וכו' נוקמה אפי' לר' יהודה.

עכשיו מיבעיא לי הא דקתני^ב ר' יהודה אומר שופר מטלטל, אי חשיב ליה [כלין] שמלאכתו להיתר הואיל וראוי לגמוע בו מים לתינוק ואפילו מחמה לצל מותר, דהא לא קתני שופר מטלטל לגמוע בו מים כי היכי דקתני נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים, אלא סתם קתני שופר מטלטל בכל ענינים דומיא דכלי שמלאכתו להיתר^ג. [ולפי הך פירושא צריך לפרש] חצוצרת אינה מיטלטלת, בכל ענינים, אלא לצורך גופו ומקומו דומיא דכלי שמלאכתו לאיסור כגון לפצוע בו אגוזים. ור' שמעון סבר חצוצרת [נמי מיטלטלת] בכל ענינים אפילו מחמה לצל הואיל ואיכא תורת כלי עליו. והא דקאמר רבא בפ' כל הכלים (קכג ע"ב) התירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אבל לא מחמה

לצל, לר' יהודה קאמר. או דילמא הא דר' יהודה שופר מיטלטל לא מיירי בכל ענינים אלא כגון לגמות בו מים לתינוק. והא דקתני חצוצרת אינה מיטלטלת אפילו לצורך גופו, דלא חזיא כלל. ומכל מקום הא דאמר רבא בפ' כל הכלים (קכג ע"ב) התירו דבר שמלאכתו לאיסור^ד לצורך גופו ולצורך מקומו אבל לא מחמה לצל, לר' יהודה ורבא סבר לה כוותיה, דאילו לר' שמעון אפילו מחמה לצל מותר הואיל ואיכא תורת כלי עליו^ה.

והא דאמר בסוף שבת (קנו ע"א) בכל השבת כולה הלכה כר' שמעון בר ממוקצה מחמת חסרון כיס, מבעיא לי אי פוסק הלכה כר' שמעון [שלא לטלטלו מחמה לצל, הואיל וממוקצה מחמת חסרון כיס. ואם לא פסקינן הלכה כר' שמעון] אלא לטלטל לצורך גופו ולצורך מקומו, א"כ מאי הלכה כר' שמעון, אפילו אליבא דר' יהודה אתיא דהא מודה ר' יהודה [ד]נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים. וראיה ביד^ו מרב, דהא רב סבירא ליה כר' יהודה במוקצה^ז וקאמר בפ' כל הכלים (קכד ע"ב) אייתו ליה שותא לכהנא.

ב

השיב^א רבינו יעקב. רב ש'ום עד בלי ירח^ב למורי הרב ר' שמשון לפני שמש ינון שמו^ג להיות מנון^ד ועוצר ומושל כלב קטנו יעקב.

ככ"י מונטי. בכת"י בטעות 'להיתר'. ה. בשיטה זו דלר"ש שרי גם מחמה לצל עומדים תורי"ד לשבת דקכ"ג ע"ב ובפסקיו לשם דקנ"ז ע"א, ומקצת מפרשים שהביא המאירי בדקכ"ד ע"א. ו. הואיל וכו' כ"ס – אינו מוכן. ז. דגם ר' יהודה שרי לצורך גוף. ח. כדאמ' בדף מד סע"ב ובדף קנו סע"ב. א. ג"ז הועתק בכ"מ וכל שבסוגריים מרובעים לקוח משם. ועוד כמה פליטות קולמוס תוקנו עפ"י שם. תוכן תשובת רבינו הובא בתוס' שבת דל"ו ע"א ד"ה הא ר"י וד"ה הא ר"ש וד"ה הא ר"נ. וביותר בחידושי הרשב"א לדף קכד ע"א. ג. עפ"י תהלים עב ז. ג. עפ"י שם עב יז. ד. 'ינון' ל' מלכות ושררה כמו (משלי

א. שאלת רבינו שמשון ב"ר יוסף. ככתוב בתשובת רבינו שבסימן הבא. והוא זקנו של רבינו שמשון משאנן וגיסו של רבינו. ככתוב בס' ראבי"ה סי' ריא: מעשה היה וסיכך הרב ר' שמשון גיסו של ר"ת בנו של הר"ר יוסף נ"ע בנסרים ופסלה ר"ת. השאלה והתשובה הועתקו גם בכ"י מוניטיפורי 98 ומשם נדפסה בס' כרם חמד פראג תר"ג מח' ז וכל שבסוגריים לקוח משם וכן כמה פליטות קולמוס תוקנו על פיו. [ואמנם רוב השינויים הם שופרא דלישנא בעלמא ויתכן אפוא שהם הוספות]. ב. כלומר הא דאוקמינן שופר מיטלטל כר' יהודה. ג. וכמו שהבינו תוס' דל"ה סע"ב בשיטת רש"י. [בכ"מ במקום 'דומיא וכו' להיתר' אפילו מחמה לצל]. ד. כך